

NOTA DE PREMSA

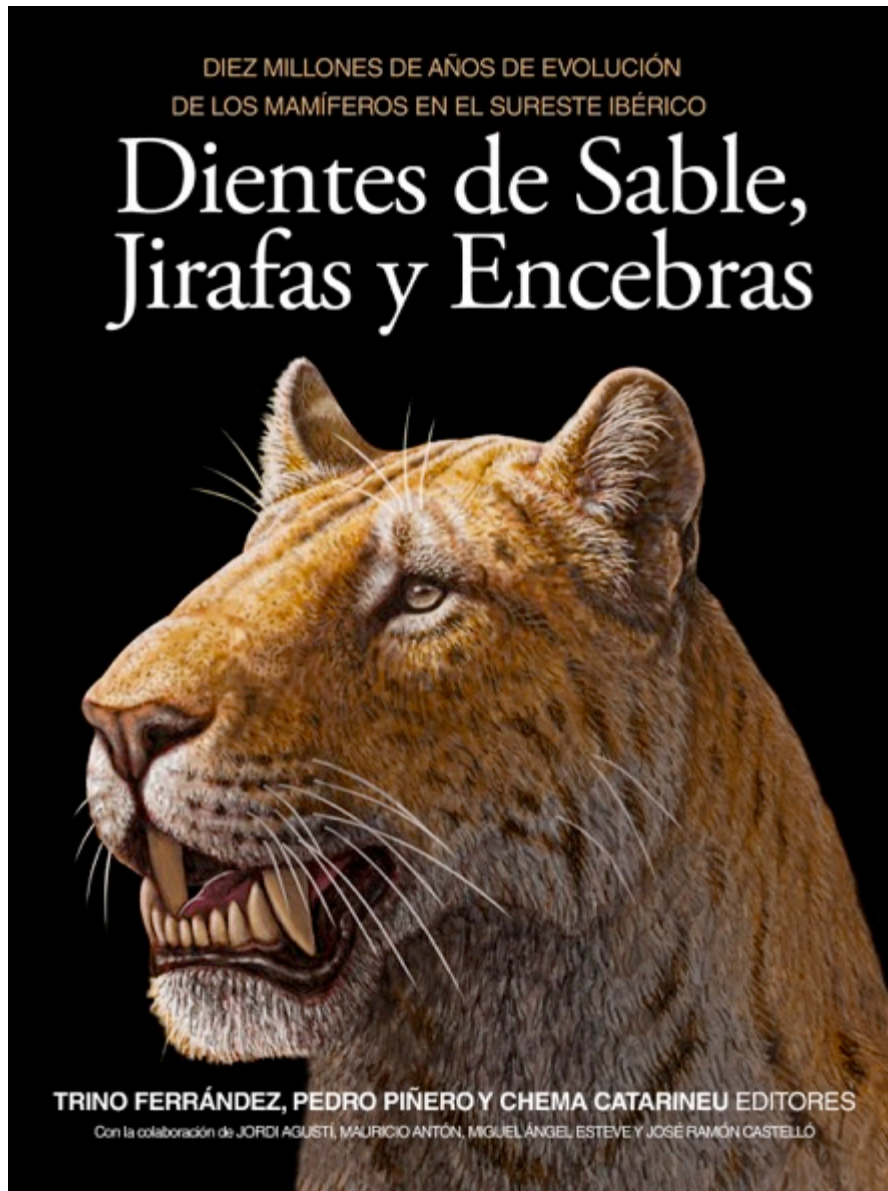
comunicacio@iphes.cat
www.iphes.cat

Un nou llibre repassa l'evolució dels mamífers al sud-est de la península Ibèrica des de fa 10 milions d'anys fins a l'actualitat

El llibre *Dientes de sable, jirafas y encebras. Diez millones de años de evolución de los mamíferos en el sureste ibérico* destinarà els beneficis al projecte de recerca del jaciment paleontològic de Quibas (Abanilla, Múrcia)

Tarragona, 9 de maig de 2023. Mamuts, panteres, hienes, macacos, girafes o manaties, són alguns dels mamífers que en un moment han poblat el territori de la península Ibèrica. L'escena d'un camell rondant al costat de gaseles i hipopòtams, o la d'un tigre dents de sabre a la caça d'un cavall davant l'atenta mirada d'un rinoceront ens poden semblar d'allò més inversemblants avui dia al sud-est peninsular. Tot i això, eren escenes d'allò més habituals fa uns quants milers o milions d'anys, abans que aquests animals sucumbissin davant dels canvis climàtics naturals o la pressió humana. El cert és que l'empremta d'aquests animals ha arribat fins a nosaltres en forma d'ossos i trepitjades, recordant-nos l'existència de mons ja desapareguts.

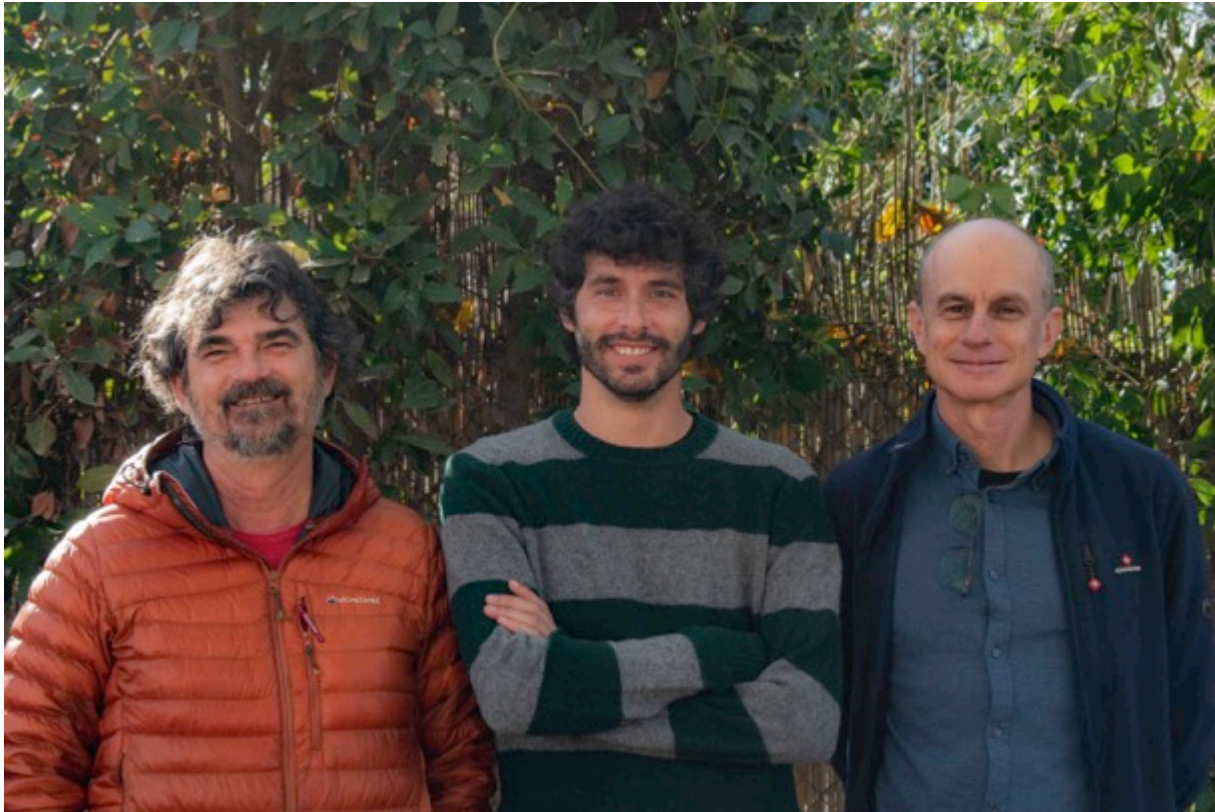
Conduït per especialistes en l'estudi de la vida del nostre passat i present, i complementada amb il·lustracions i fotografies d'autors com Mauricio Antón i José Ramón Castelló, el llibre recentment ***Dientes de sable, jirafas y encebras. Diez millones de años de evolución de los mamíferos en el sureste ibérico*** aborda, per primera vegada, l'evolució de les comunitats de mamífers al sud-est de la Península Ibèrica durant els darrers 10 milions d'anys fins a l'actualitat.

Portada del llibre ***Dientes de sable, jirafas y encebras. Diez millones de años de evolución de los mamíferos en el sureste ibérico***

L'obra, publicada per l'Editorial Diego Marín, ha estat **editada pel paleontòleg Pedro Piñero**, investigador postdoctoral Juan de la Cierva-Incorporación a l'IPHES-CERCA i **pels professors Trino Ferrández i Chema Catarineu**, ha estat finançada per la Asociación de Naturalistas del Sureste, la Sociedad de Estudios Biológicos Iberoafricanos i per Ecologistas en Acción. **Tots els beneficis** que s'obtinguin de la venda d'aquest llibre **aniran destinats al projecte de recerca del jaciment paleontològic de Quibas** (Abanilla, Regió de Múrcia).

Els interessats el podeu comprar [aquí](#).

Editors del llibre *Dientes de Sable, Girafas i Encebras*. D'esquerra a dreta: Trino Ferrández, Pedro Piñero i Chema Catarineu.

Acte de presentació pública

L'acte de presentació pública del llibre *Dientes de sable, jirafas y encebras. Diez millones de años de evolución de los mamíferos en el sureste ibérico* està previst pel proper **dijous 11 de maig a les 19h a l'Aulario de la Facultat de Biologia de la Universitat de Múrcia** i comptarà amb la presència dels tres editors, juntament amb els col·laboradors del llibre Jordi Agustí, investigador ICREA a l'IPHES-CERCA i Miguel Ángel Esteve, catedràtic d'ecologia de la Universidad de Murcia. Aquest acte coincideix amb els treballs d'excavació que s'estan desenvolupant al jaciment paleontològic de Quibas (Abanilla).

Cinc capítols per explicar 10 milions d'anys d'evolució

El llibre consta de cinc capítols, on investigadors i professors de l'Institut Català de Paleoecologia Humana i Evolució Social, la Universidad de Murcia, la Asociación de Naturalistas del Sureste, la Asociación Cultural Paleontológica Murciana i la Universitat Autònoma de Barcelona fan un repàs per les diferents èpoques, explicant-nos com han anat canviant les comunitats de mamífers al llarg del temps.

Comunicació IPHES

c-e: comunicacio@iphes.cat

Telèfon: 607 981 250

Zona Educacional 4. Campus Sescelades URV (Edifici W3)

43007, Tarragona

El primer capítol porta per títol “**50 años de paleontología de mamíferos en el sureste ibérico**” i està escrit pel **Dr. Jordi Agustí**, investigador ICREA a l’IPHES-CERCA i un dels protagonistes de la investigació en paleontologia de mamífers del sud-est peninsular. En aquest primer capítol, ens explica de primera mà la seva experiència i punt de vista sobre els treballs que s’han fet les darreres dècades. I és que la supervivència dels mamífers a les diferents parts del planeta depèn de les condicions ambientals i climàtiques a les quals estiguin adaptats. I com que el clima és dinàmic i canvia al llarg del temps, pot produir importants repercussions sobre els mamífers que han ocupat el planeta tant en el passat com en l’actualitat.

El segon capítol està escrit pel **Dr. Pedro Piñero**, investigador postdoctoral Juan de la Cierva-Incorporación a l’IPHES-CERCA i pel **Dr. Chema Catarineu**, professor de biologia i geologia i porta per títol “**De bosques tropicales a desiertos salinos. Las faunas de mamíferos durante el Neógeno superior**”. En aquest capítol, els autors ens expliquen que el clima d’ara fa 10 milions d’anys era força més humit que l’actual. Durant aquesta època, els boscos subtropicals ocupaven àmpliament Europa, permetent l’existència d’una extraordinària diversitat faunística. Primats arborícoles, tapirs, esquiroles voladors i tigres dents de sabre eren habituals a les nostres latituds. Tot i això, l’elevació de l’Himàlaia va ser la responsable del canvi en el clima i, per tant, d’aquest paisatge tropical. Amb la desaparició dels arbres de fulla perenne, molta de la diversitat existent va desaparèixer. Amb el refredament climàtic que es va produir al voltant dels 8 milions d’anys, es van estendre les praderies i les sabanes en el continent europeu i amb elles, van introduir-se nous taxons de mamífers adaptats a espais herbacis. A partir d’aquest moment ens trobem amb antílops, hienes i girafes corredores.

Mastodonts, hipopòtams, dents de sabre, cavalls de tres peülles i antílops. Així hauria lluït el sud-est peninsular fa 6 milions d'anys. Il·lustració: Mauricio Antón

Un altre esdeveniment sense precedents va ocórrer fa poc menys de 6 milions d'anys, quan els hipopòtams eren presents als rius murcians. Resulta que en aquell moment, el mar Mediterrani es va veure pràcticament dessecat. El mar va donar pas a muntanyes de sal, i un clima àrid i sec es va apropiat de les latituds del sud. És en aquest moment quan trobem als jaciments paleontològics del Librilla i Jumilla ossos i empremtes de camells, així com dents de jebus, aquells rosegadors del desert. Després de l'obertura de l'estret de Gibraltar fa 5,3 milions d'anys, cataractes gegantines amb aigua procedent de l'Atlàntic van inundar la conca Mediterrània en menys de dos anys, i un clima més humit va tornar a dominar els marges d'aquest mar. Les costes vessaven de manglars i les vaques marines eren residents habituals del litoral alacantí, murcià i almerienc. Mentrestant, a terra ferma, girafes de coll curt, mastodonts, rinoceronts, gaseles, coiots, cocodrils i tortugues gegants rondaven al sud-est, tal com ha quedat demostrat al jaciment murcià del Puerto de la Cadena.

Fotoil·lustració de la girafa africana *Sivatherium hendeyi*, un gran mamífer que va habitar la Regió de Múrcia fa 5 milions d'anys. Autor: José Ramón Castelló

El tercer capítol està dedicat a les edats del gel i està escrit a quatre mans per Pedro Piñero, Chema Catarineu i per **Ángel Tórtola** y **Miguel Tórtola**. Porta per títol “**Las edades del hielo. Las comunidades de mamíferos durante el Cuaternario**”. I és que un dels canvis més importants que han afectat les comunitats de mamífers del nostre planeta es va produir ara fa uns 3 milions d'anys amb el començament de les dinàmiques glacials i interglacials. Durant aquell moment, els períodes càlids s'alternaven amb episodis freds. Començaven les famoses edats de gel. Mamuts i cavalls es fan dominants, i l'humà trepitja per primer cop Europa. Amb l'arribada de la nostra espècie fa 40.000 anys, moltes de les espècies que habitaven la península ibèrica des de feia centenars de milers d'anys en veuen el final. Un procés d'extinció que fa créixer al llarg del període històric, moment en què ens trobem amb l'extinció de l'encebra, aquell cavall de petita talla que va sobreviure a Múrcia i Albacete fins a entrar el segle XVI i que va donar nom a les famoses zebres africanes.

Les desaparicions i introduccions de mamífers al llarg dels darrers segles queden plasmades al quart capítol titulat “**De la Edad Media al s. XX: una historia evolutiva de altibajos sin final feliz**” escrit pel **Dr. Trino Ferrández** i el **Dr. Lope Lorenzo**.

Finalment, l'últim capítol està dedicat a la situació actual dels mamífers que habiten al sud-est ibèric, incloent la recent introducció del linx ibèric a Llorca. Està titulat “**La situación actual de los mamíferos en el sureste ibérico: la Región de Murcia como territorio representativo**” i està escrit pel **Dr. Miguel Ángel Esteve**, catedràtic d'ecologia de la Universidad de Múrcia, pel **Dr. Francisco Robledano** i pel també **Dr. José Francisco Calvo**, catedràtic d'ecologia de la Universidad de Múrcia. Es fa així un repàs de l'estat de conservació d'espècies com la llúdria, el calderó o el ratpenat de ferradura.